

Darja Mihelič – sedemdesetletnica

Marca letos je dopolnila 70 let Darja Mihelič, priznana slovenska zgodovinarica. Resnične vzgibe za svojo poklicno odločitve, ki se je izkazala za izredno posrečeno, pozna le ona sama, ostali, ujeti v zanko vzročno-posledičnih razlag, pa jih bomo prejkone iskali v izpostavljenosti ugodnim vplivom družinske tradicije.

Po študiju in diplomu na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete ljubljanske univerze se je leta 1974 zaposlila na Inštitutu za občo in narodno zgodovino pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. V letih 1974–1976 je zasedala mesto asistentke-stažistke, leta 1976 je postala asistentka za starejšo zgodovino, 1984 znanstvena sodelavka, 1989 višja znanstvena sodelavka in 1994 znanstvena svetnica. Na ustanovi, ki se je medtem preimenovala v Zgodovinski inštitut Milka Kosa, je ostala do upokojitve leta 2013, in bila v letih 2000–2009 njena predstojnica.

Takoj na začetku svoje raziskovalne poti se je usmerila v srednjeveško zgodovino, v okviru te pa v poglobljen študij in edicije originalnih arhivskih virov. Pritegnila jo je zgodovina srednjeveških mest, še posebej na slovenski Obali. Z nastopom službe je tako v okviru magistrskega študija poglobljeno začela raziskovati gospodarsko zgodovino Pirana in obenem začela pripravljati tekstno-kritično edicijo najstarejše piranske notarske knjige s konca 13. stoletja. Piranska tematika in objave notarskih knjig so ostale do danes rdeča nit njenega raziskovanja. Leta 2018 je dokončala monumentalno delo edicije sedmih zvezkov piranskih notarskih knjig (dva v seriji *Viri za zgodovino Slovencev SAZU*, ostalih pet v seriji *Thesaurus Memoriae* Zgodovinskega inštituta). Poglobljen študij notarskih in drugih arhivskih virov ji je omogočil solidno raziskovalno delo, ki se manifestira v dveh izstopajočih monografskih obravnavah piranske zgodovine (*Neagrarno gospodarstvo Pirana od 1280 do 1320* iz leta 1985 in *Ribič, kje zdaj tvoja barka plava?: piransko ribolovno območje skozi čas* iz leta 2007, kjer se loteva tudi aktualne mejne problematike). Razen tega je zgodovini Pirana in širše istrske okolice namenila številne razprave, ki posegajo na področja agrarnega gospodarstva, solinarstva, obrti, pomorskega prometa, vsakdanjega življenja, cerkvene zgodovine, migracij, mejne problematike mestnih teritorijev, historično-topografskih vprašanj in problematike denarnih in merskih sistemov.

Sčasoma je področje svojega raziskovalnega dela še bistveno razširila in posegla na najrazličnejša polja zgodovinopisja. V asistentskih letih je na matičnem inštitutu sprejela različne dodatne naloge kot so priprava krajevnega registra Blaznikove *Historične topografije za Slovensko Štajersko in Koroško*, kazal in ponazoril za *Gospodarsko in družbeno zgodovino Slovencev*, raziskovanje kolonizacije železarskih naselij na območju Jesenic, študija o zgodnjem koroškem zgodovinarju Marku Hanžiču. V okviru prizadevanj na področju neagrarne zgodovine se je poglobila v raziskave obrti v srednjem veku, ukvarjala se je s starejšimi historiografskimi poročili o zgodnji karantanski zgodovini, lotevala se je tudi različnih vprašanj položaja žensk v zgodovinskih obdobjih. Raziskovalna obzorja je v letih 1990–1991 širila v Münchnu in Münstru kot štipendistka sklada Alexandra Humboldta.

Za svoje delo je prejela nekaj prestižnih stanovskih in državnih priznanj. Leta 1974 je prejela studentsko Prešernovo nagrado za diplomsko delo *Karantanija v očeh zgodovinarjev od konca 15. do 18. stoletja*, leta 1986 nagrado Sklada Borisa Kidriča za vrhunske raziskovalne dosežke na področju raziskovanja starejše zgodovine mest, leta 2010 Zlati znak ZRC SAZU za raziskave na področju historičnih ved, leta 2014 je postala častna članica Zveze zgodovinskih društev Slovenije, leta 2018 pa Zaslužna raziskovalka ZRC SAZU.

Dobrih 30 let – od 1984 do 2016 – se je v precejšnji meri posvečala tudi pedagoškemu delu. Sprva na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani (od 1985 kot docentka, od 1990 kot izredna in od 1995 kot prva redna profesorica na tem oddelku), kjer je predavala izbrana poglavja iz zgodovine srednjega veka, vsakdanje življenje v srednjem in novem veku ter zgodovino Slovencev od naselitve do 18. stoletja. Pozneje je predavala tudi na Oddelku za arheologijo ljubljanske Filozofske fakultete (1995–2010) in na Univerzi na Primorskem v Kopru (2002–2016). Kot mentorica je usmerjala izobraževanje večim magistrandom in doktorandom. V soavtorstvu z Olgo Janša Zorn je pripravila tudi učbenik zgodovine za 6. (po novem 7.) razred osnovne šole.

Tekom celotne kariere je bila aktivno udeležena v številnih stanovskih združenjih, tako nacionalnih kot tudi mednarodnih. V letih 1976–1980 je bila tajnica Zgodovinskega društva za Slovenijo, od 1982 do 1986 predsednica Zgodovinskega društva Ljubljana, 1988–1992 predsednica Zveze zgodovinskih društev za Slovenijo. Že več kot petindvajset let zastopa slovenske interese v uglednih mednarodnih združenjih; v odboru Mednarodne komisije za zgodovino mest (*Commission internationale pour l'histoire des villes*) od 1994 dalje in v odboru Mednarodnega združenja za zgodovino Alp (*Association internationale pour l'histoire des Alpes*) 1995–2013. Vse omenjene funkcije je opravljala izredno vestno in prizadevno; sodelovala je pri organizaciji številnih kongresov in simpozijev, o katerih je tudi vneto, v slogu Paola Santonina, poročala v periodičnih glasilih.

Sodelovala je in še sodeluje v uredniških odborih, izdajateljskih svetih in programskih odborih različnih strokovnih in znanstvenih revij: *Zgodovinski časopis*, *Annales in Acta Histriae* v Kopru, *Histria* v Puli, bila je sourednica *Enciklopedije Slovenije* za področje zgodovine, sourednica tematske številke *Histoire des Alpes 2, Les Alpes de Slovénie* (Zürich 1997), kot tudi številnih drugih znanstvenih zbornikov.

Nista ji bila odveč skrb in trud za popularizacijo zgodovine pri laični javnosti, še posebej otrocih. V letih 1997–2002 je bila sourednica zbirke *Ilustrirana zgodovina Slovencev za otroke*, kjer je med drugim izšla njena knjiga *Polje, kdo bo tebe ljubil?* (Ljubljana, 1997), podobno je skušala približati mladini zgodovino srednjeveških mest v knjigi *Meščan sem: iz življenja srednjeveških mest* (Ljubljana, 1996). Sodelovala je tudi pri dokumentarnih filmih Radia televizije Slovenija *Utrip srednjeveške Škofje Loke* (2007) in *Piranska srednjeveška zgodba* (2009).

Kot ugledni članici znanstvene srenje so ji bile zaupane različne funkcije na področju znanstvene politike. 1992 je postala tajnica Nacionalnega komiteja za zgodovinske vede Republike Slovenije, v letih 1998–2005 je opravljala različne naloge na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport, med drugim je bila predsednica Znanstveno-raziskovalnega sveta za področje Narava in civilizacijsko-kulturna podoba Slovenije in Slovencev ter članica Znanstveno-raziskovalnega sveta za področje humanistike in koordinatorka za zgodovino.

V času, ko se lahko s ponosom in zadovoljstvom ozira na prehojeno pot in obenem še vedno aktivno deluje v strokovnih krogih, čestitamo Darji ob njenem jubileju in ji želimo vse najboljše.

Matjaž Bizjak